

MUIZENWEEKEND

KORTENHOEFSE PLASSEN

VERSLAG VAN EEN VELDWERK GROEPKAMP
BIJ FORT KIJKUIT
2-4 NOVEMBER 2007

Rapportnummer 2010.30

September 2010

Uitgave van de Zoogdierverseniging – Veldwerkgroep

MUIZENWEEKEND

KORTENHOEFSE PLASSEN

VERSLAG VAN EEN VELDWERK GROEPKAMP
BIJ FORT KIJKUIT
2-4 NOVEMBER 2007

Auteur: Paul van Oostveen

Foto's: Piet Oudejans
Lars Soerink

Uitgave van de Zoogdiervereniging – Veldwerkgroep

Rapport 2010.30 van de Zoogdiervereniging

Nijmegen, september 2010

ISBN 978-90-79924-16-4

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding	4
2. Livetrapp onderzoek	5
2.1 Gebiedsbeschrijving	5
2.2 Methode en locatiebeschrijving	6
2.3 Vangsten	9
3 Overige waarnemingen	12
4 Conclusies en aanbevelingen	13
5 Dankwoord	15

1. INLEIDING

Van 2-4 november 2007 organiseerde de Veldwerkgroep van de Zoogdiervereniging een muizen inventarisatie weekend in de Kortenhoefse Plassen en Horstermeer. Beide zijn plassengebieden in bezit van Natuurmonumenten. Doel was te onderzoeken welke muizen in dit gebied voorkomen en met name om te kijken of de Noordse woelmuis en de waterspitsmuis hier (nog) voorkomen. Waarnemingen werden verzameld met behulp van livetrapts. Overnacht werd in het Fort Kijkuit.

2. LIVETRAP ONDERZOEK

2.1 GEBIEDSBESCHRIJVING

De Kortenhoefse Plassen zijn een negentiende eeuwse verveningsgebied waar door afslag van legakkers de vrij grote Plassen zijn ontstaan. Rond deze plassen, vooral richting het dorp Kortenhoef en richting het Hilversums Kanaal, liggen weilanden, elzenbroekbossen, rietvelden en enkele botanisch waardevolle veenmosrietlanden en blauwgraslandjes. De elzenbossen in het noordoosten vormen een moeilijk toegankelijke wildernis (Oost Indië). Het water is vrij toegankelijk voor recreanten, maar alleen met boten zonder motor. Begin november is het stil.

Kortenhoef Oostzijds is ook een in de negentiende eeuw verveend gebied, maar de veenlaag was hier veel dunner en wigt oostwaarts uit naar de zandgronden van 's Graveland. De uitgeveende stroken zijn weer verland en worden deels als drassige weide gebruikt. Andere uitgebaggerde stroken zijn in elzenbroekbos veranderd. Het water bestaat uit smalle tot brede sloten. Hier en daar liggen rietvelden en stukken verruigd weiland. De botanische waarde is beperkt, landschappelijk is het echter erg mooi. Dit gebied is niet toegankelijk, met uitzondering van een voetpad dat dicht bij het Hilversums Kanaal van 's Graveland naar Kortenhoef loopt.

De Horstermeerpolder was een natuurlijk meer, gevormd door de Vecht, en is in 1882 drooggelegd. Omdat veel water uit de Kortenhoefse Plassen wegzijgt naar deze diepliggende polder en de landbouwwaarde van de gronden beperkt is, heeft men besloten in het zuidelijke deel van de polder de waterstand op te zetten en moerasnatuur te laten ontstaan. Hierdoor zou de noodzaak in de zomer (licht vervuild) oppervlaktewater in te laten in de Kortenhoefse Plassen verminderen. Dit proces is nog niet afgerond, maar inmiddels zijn ruige rietlanden met struikopslag ontstaan, afgewisseld met stroken laagliggende weiland en bosschages. De vogels hebben het gebied ontdekt, van de overige fauna is vrijwel niets bekend.

2.2 METHODE EN BESCHRIJVING VALLOCATIES

In totaal werden 240 longworth vallen uitgezet, verdeeld over negen locaties. Een van de locaties bestond uit een tweetal sublocaties.

Raai 1 (Kortenhoefse Plassen)

20 vallen

Ongemaaid rietland naast sloot, vallen op een halve tot een meter van de waterkant.

Raai 2 (Kortenhoefse Plassen)

20 vallen

Ongemaaid rietland rond kreek, vallen op een tot twee meter van de waterkant.

Raai 3 (Kortenhoefse Plassen)

20 vallen

Grasland, ongemaaid, naast rietland en wilgenstruweel.

Raai 4A (Kortenhoefse Plassen)

20 vallen

Langs slootje in gemaaid rietland, waar 's zomers orchideeën groeien.

Raai 4B (Kortenhoefse Plassen)

20 vallen

Op rand van grasland (gemaaid) en rietveld.

Raai 5 (Kortenhoefse Plassen)

20 vallen

Op rand van wilgenstruweel en rietland.

Raai 6 (Horstermeerpolder)

40 vallen

In ongemaaid rietland, langs brede sloot (ca. 3 m. breed).

Raai 7 (Horstermeerpolder)

40 vallen

In overjarig rietland.

Raai 8 (Kortenhoef Oostzijde)

20 vallen

Rietland langs waterrand.

Raai 9 (Fort Kijkuit)

20 vallen

In grasland en rietland rond het fort.

De locaties alsmede de kamplocatie zijn weergegeven op kaart 1.

De vallen werden grotendeels een dag tevoren op safe uitgezet. De vallen werden op vrijdagmiddag (2 nov.) op scherp gezet. Er vonden vijf controles plaats: 's avonds (start ca. 21.30), 's ochtends (start ca. 8.00) en 's middags (start ca. 15.00). Als aas werd voor de ene helft van de vallen kattenvoer gebruikt, voor de andere helft van de vallen een combinatie van pindakaas mengsel, appel en meelworm. Beide aastypen werden gelijkelijk over de raaien verdeeld.

Kaart 1 (met inzet):
De vallocaties, * = Fort Kijkuit

2.3 VANGSTEN

In totaal werden maar liefst 234 muizen gevangen, verdeeld over acht soorten: dwergspitsmuis (*Sorex minutus*), bosspitsmuis (*Sorex araneus/coronatus*), waterspitsmuis (*Neomys fodiens*), rosse woelmuis (*Clethrionomys glareolus*), veldmuis (*Microtus arvalis*), aardmuis (*Microtus oeconomus*), dwergmuis (*Micromys minutus*) en bosmuis (*Apodemus sylvaticus*).

Tabel 1 geeft een overzicht van de vangsten per raai. De rosse woelmuis is veruit de meest gevangen soort, ook wanneer je kijkt naar de vangsten per raai. In raai 4B en rond het Fort (raai 9) was de bosmuis het meest talrijk, in het overjarig rietland van de Horstermeerpolder (raai 7) de dwergmuis. In raai 6 werd de grootste variatie aan soorten gevangen: 6 soorten, waaronder de waterspitsmuis.

	raainummer										TOTAAL
	1	2	3	4A	4B	5	6	7	8	9	
<i>Dwergspitsmuis</i>							2				2 (0,9%)
<i>Bosspitsmuis</i>					4	1	1				6 (2,6%)
<i>Waterspitsmuis</i>							1				1 (0,4%)
<i>Rosse woelmuis</i>	40	17	26	16	1	32	7		15	4	158 (67,5%)
<i>Veldmuis</i>			2								2 (0,9%)
<i>Aardmuis</i>								1			1 (0,4%)
<i>Dwergmuis</i>		1					2	16			19 (8,1%)
<i>Bosmuis</i>	2	1	8	12	6	1	1	2	1	11	45 (19,2%)
TOTAAL	42	19	36	28	11	34	14	19	16	15	234

Tabel 1: vangstresultaten, per vallocatie

In tabel 2 vervolgens worden de vangsten per controle ronde weergegeven. Zoals te zien is, worden bosspitsmuis en rosse woelmuis redelijk gelijkelijk overdag en 's nachts gevangen, de bosmuis en dwergmuis zijn alleen 's nachts (en 's ochtends, na de nacht) gevangen.

	<i>vr. 2 nov</i>	<i>za. 3 nov</i>		<i>zo. 4 nov</i>	
	1 ^e : 21.00 u	2 ^e : 8.00 u	3 ^e : 15.00 u	4 ^e : 22.00 u	5 ^e : 8.30 u
<i>Dwergspitsmuis</i>		1			1
<i>Bosspitsmuis</i>	1	2	1	1	1
<i>Waterspitsmuis</i>			1		
<i>Rosse woelmuis</i>	38	34	21	30	35
<i>Veldmuis</i>	1	1			
<i>Aardmuis</i>					1
<i>Dwergmuis</i>		5		5	9
<i>Bosmuis</i>	9	8		16	12
TOTAAL	49	51	23	52	59

Tabel 2: vangstresultaten per controleronde

Tabel 3 tenslotte geeft de vangstresultaten per aatype. Ondanks dat de aastypen gelijkelijk over de vallen verdeeld waren, zijn er met het 'traditionele' aas drie keer zoveel muizen gevangen als met het kattevoer. Dit komt met name op het conto van de rosse woelmuis en de bosmuis, die duidelijk een traditionele voorkeur lijken te hebben. Beide dwergspitsmuizen werden met behulp van kattevoer gevangen, maar de waterspitsmuis – waarvan de bedoeling was deze met dit aatype aan te trekken – werd niet met kattevoer gevangen...

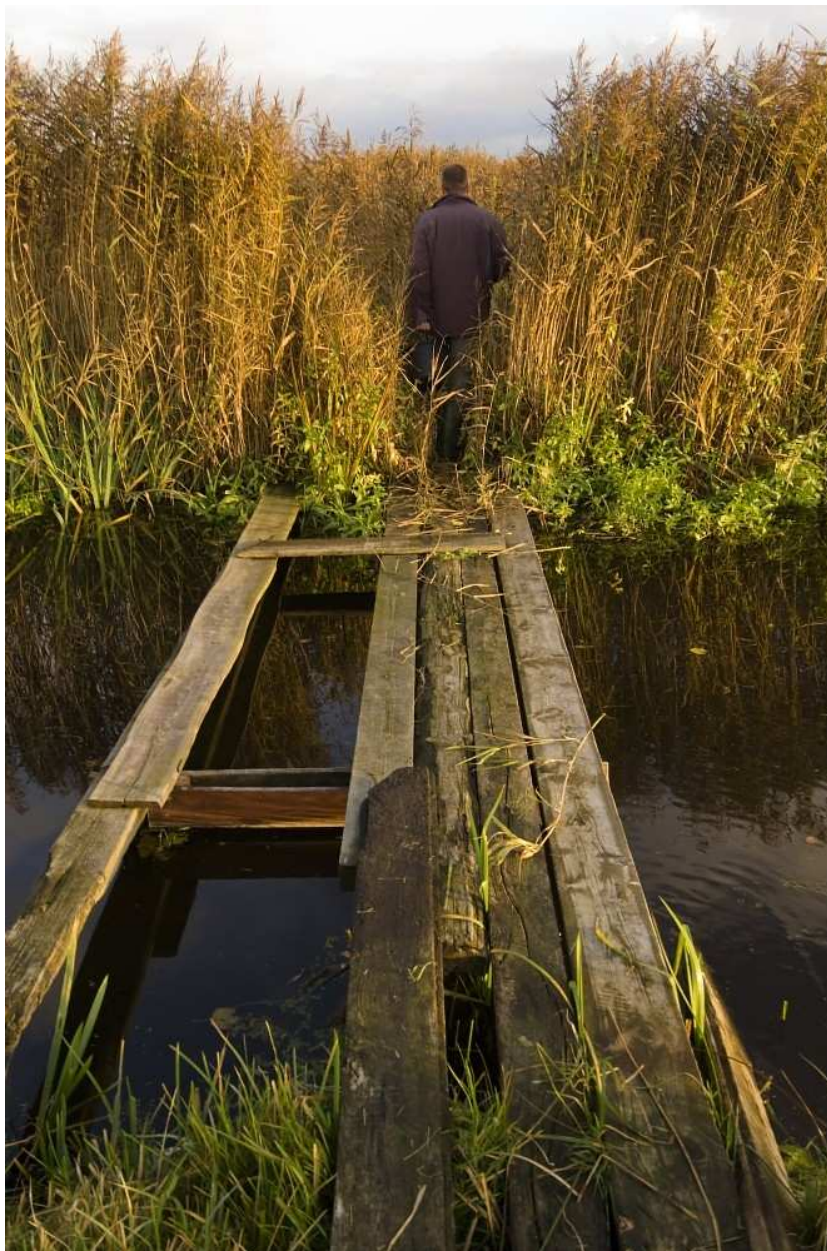
	kattevoer	pindakaas + appel + meelworm
<i>Dwergspitsmuis</i>	2	-
<i>Bosspitsmuis</i>	3	3
<i>Waterspitsmuis</i>	-	1
<i>Rosse woelmuis</i>	33	121
<i>Veldmuis</i>	2	
<i>Aardmuis</i>	1	
<i>Dwergmuis</i>	8	11
<i>Bosmuis</i>	8	26
TOTAAL	57	162

Tabel 3: vangstresultaten per type lokaas

3. OVERIGE WAARNEMINGEN

Op 2 november werd in de buurt van vallocatie 7 een konijn gezien.
Later die nacht (2 november) werd in het Fort Kijkuit een bosmuis waargenomen.
Tenslotte werd in de ochtend van 3 november bij vallocatie 7 een vos gehoord.

4. CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN

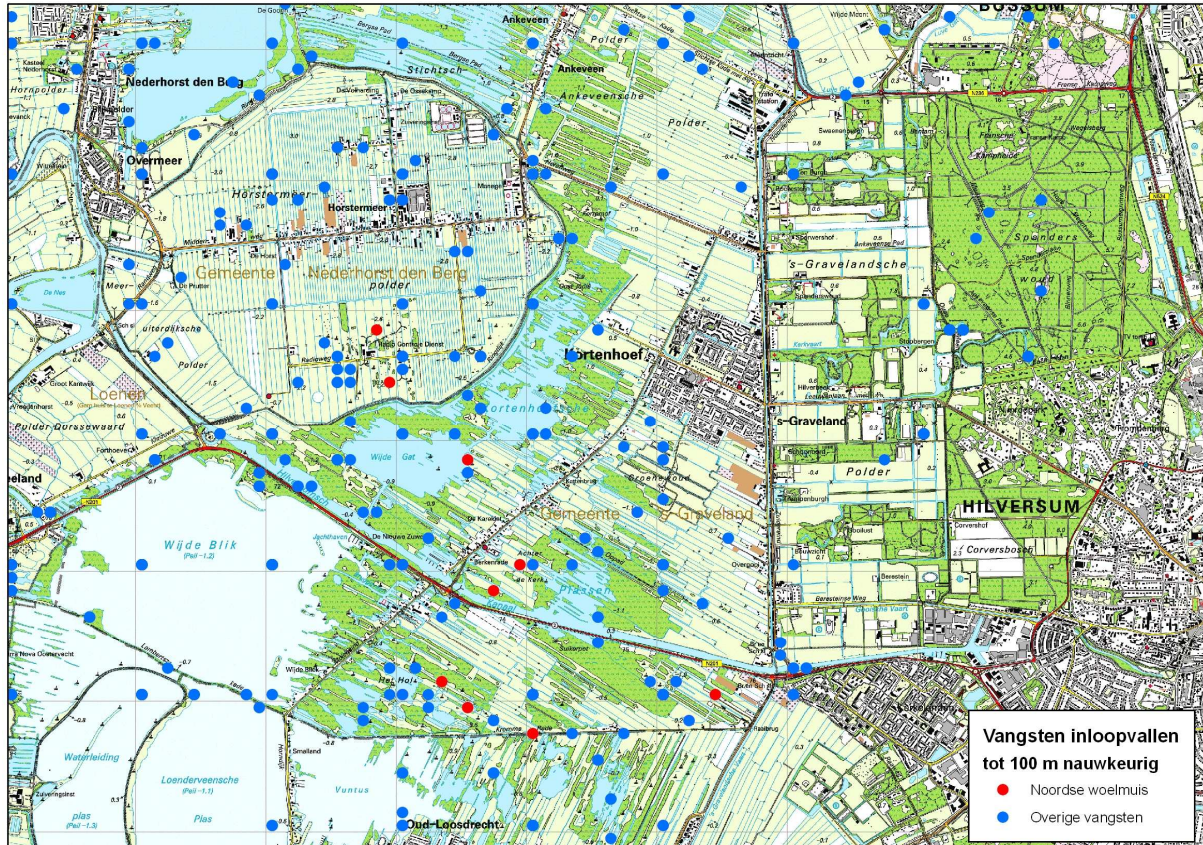
De Kortenhoefse Plassen en Horstermeerpolder vormen een prachtig gebied, dat ook wat muizen betreft de moeite waard is. De aantallen vangsten en het aantal soorten illustreren dit. Onder de vangsten was een waterspitsmuis, een indicator dat het met de waterkwaliteit goed gesteld is.

In juni 1993 werden met een Jeugdbondskampje door de auteur ook muizen gevangen in de Kortenhoefse Plassen (zie De Bosmuis, jaargang 31 nr. 1, 1993). Daarbij werden in totaal 34 muizen gevangen: 6 bosspitsmuizen, 1 waterspitsmuis, 4 huisspitsmuizen, 8 rosse woelmuizen, 5 veldmuizen, 2 aardmuizen en 8 bosmuizen. Het kleinere aantal muizen wordt eenvoudig verklaard door een wat kleiner aantal vallen en vooral doordat eerder in het seizoen werd gevangen.

De vangst van de waterspitsmuis in 1993 was middenin het gebied van de Kortenhoefse Plassen, in de buurt van raai 1 in dit rapport. De waterspitsmuis is doorgaans lastig te vangen en lijkt stabiel in het plassenengebied voor te komen. Bij vergelijking van de vangsten in 1993 en 2007 is de toename van het aantal rosse woelmuizen opvallend, temeer daar deze op bijna alle locaties de overhand had. Het grote aantal dwergmuizen komt vooral van een van de locaties (raai 7), overjarig rietland dat bij uitstek favoriet is bij dwergmuizen. Niet maaien van rietland lijkt een goede tip voor het laten groeien van de dwergmuizenpopulatie.

De noordse woelmuis werd helaas niet aangetroffen, ondanks dat deze volgens de database van de Nozos en provincie Noord-Holland eerder in het gebied gevangen is – zie kaart 2. Het grote aantal rosse woelmuizen lijkt een slecht teken voor de noordse woelmuis.

Kaart 2: Vangstlocaties en vangsten noordse woelmuis sinds 1994 (gegevens Nozos en provincie Noord-Holland)

5. DANKWOORD

Tenslotte een woord van dank aan degenen die hebben bijgedragen aan het totstand komen van het kamp alsmede de uitvoering hiervan. Dit betreft allereerst Wim Weijs die bij de voorbereidingen betrokken was en Erik de Haan van Natuurmonumenten, die ondermeer geholpen heeft met het selecteren van de locaties en het uitzetten van de vallen. Een bijzonder woord van dank aan Natuurmonumenten voor het beschikbaar stellen van de kamruimte (Fort Kijkuit), de boten en de vergunningen. En uiteraard dank aan de deelnemers: Marina Fijten, Raymond Haselager, Paul van Oostveen, Piet Oudejans, Saskia Roselaar, Lars Soerink, Jeroen Willemsen en Joy de Wit.

